

ТЫПАЛАГІЧНЫЯ СЫХОДЖАННІ ТВОРЧАСЦІ УЖЫЛКІ І І.ВОЛЬКЕРА

Пражскі перыяд жыцця і дзейнасці У.Жылкі з'яўляецца галоўным у фарміраванні У.Жылкі, акрэсленні яго літаратурна-эстэтычных схільнасцяў і своеасаблівага мастацкага светабачання.

У.Жылка не арыентаваўся на пэўны літаратурны напрамак. Яго больш цікавілі канкрэтныя прадстаўнікі з сусветнай літаратуры з блізім светаўспрыняццем і лёсам. Такімі былі Г.Ібсен, А.Міцкевіч, Ш.Бадлер, А.Олеся, а таксама папулярны ў 1920-я гады ў Чэхаславакіі паэт Іржы Волькер.

Аналізуючы іншанацыянальныя літаратурныя ўплывы ў творчасці У.Жылкі, на нашу думку, трэба мець на ўвазе не толькі ўзаемадзеянне розных літаратурных кірункаў і стыляў, але і творчыя сувязі асобных мастакоў слова. Напрамак гэтых сувязяў, як дакладна заўважыла І.Р.Неўпакоева, абумоўлены грамадска-эстэтычнай пазіцыяй пісьменніка, “вызначаецца і непаўторнасцю індывідуальнага паэтычнага свету, блізкасцю характару таленту, асабістых мастацкіх сімпатый” [1, с.210].

Што роднаснага было ў такіх, здавалася б, непадобных паэтах? З творчасцю І.Волькера адбыўся, як канстатваў вядомы чэшскі крытык Ф.К.Шальда, сапраўдны “цуд”, “<...> яна сапраўды знайшла шлях да душы народа, старонкі кніжак Волькера <...> гарталі мазолістыя рукі працоўных, і ў той жа час яго творы па сваёй паэтычнай культуры задавальнялі самыя вытанчаныя запыты знаўцаў і цаніцеляў” [2, с. 10]. У перыяд настойлівага пошуку ўласнага паэтычнага крэда падобная мадэль мастацкай творчасці, відаць, найбольш задавальняла пачынаючага беларускага паэта.

Жылка і Волькер былі аднагодкі, абодва хварэлі на сухоты. Натуральна, што гэта па-чалавечы яднала іх, абвастрала погляды на свет і паэтычнае пачуццё. Разам з жыццёвым аптымізмам і бунтарскімі настроймі ў паэзію абодвух укліньваліся драматычныя элементы. Абудва паэта ведалі пра сваю хваробу і ўспрымалі наканаваны лёс спакойна. Зварот да мартычных матываў з'яўляецца канцэптуальным для У.Жылкі і І.Волькера, сведчыць пра вельмі важны светапоглядны аспект. Паэтаў страшыць не смерць, якая ўспрымаецца імі зусім натуральна, а хаос, жах жыцця.

Калі браць пад увагу функцыянальнае значэнне літаратурнага ўздзеяння наогул, то ў шматлікіх выпадках, як адзначае А.С.Бушмін, яно “стымулюе <...> ужо вызначаны кірунак творчай думкі” [3, с.25]. Адзначым, што з пункту гледжання аспектаў творчасці кантакт У.Жылкі і І.Волькера быў шматбаковы – філасофска-эстэтычны, ідэйны, праблемна-тэматычны. Аднак беларускага паэта зацікавілі не тыя творы, якія ідэнтэфікуюцца з праграмай пралетарскага мастацтва, а тыя, якія не абмяжоўвалі творчай інды-

відуальнасці чэшскага паэта (“Песня кахання”, “Пакора”, “Вечар”, “На шпітальнай пасцелі”, “Пры Roentgenу”). Вершы гэтыя маюць экспрэсіўны характар, з чаго І.Волькер у сваёй паэзіі і пачынаў. Беларускі паэт захапляецца багатай вобразнасцю чэшскага калегі, лірызацыяй паўсядзённых простых рэчаў, якія, аднак, нясуць у сабе схаваны трагічны, філасофскі сэнс. На прыкладзе тыпалагічнага падабенства творчасці У.Жылкі і І.Волькера можна прасачыць, як ў межах пэўнага літаратурнага кірунку ўзнікаюць узаемадзейненні вельмі розныя “па-творчаму асабістага, “выбарчага” характару, якія вызначаюцца шматлікімі танчайшымі прычынамі, якія ўжо нярэдка выходзяць за межы гісторыка-літаратурнай праблематыкі, датычацца псіхалогіі мастацкай творчасці” [1, с.212].

У.Жылка збліжаецца не з Волькерам бунтарным, рашучым, паэтам лёсу і пралетарскіх патрабаванняў. Чэшскі паэт вабіць У.Жылку сваім экспрэсіўнізмам, жаданнем вырвацца з хаатычнага свету.

Менавіта трагічнае як эстэтычная катэгорыя з’яўляецца важным апазнавальным знакам у творчасці абодвух паэтаў. Але ў творчасці І.Волькера пафас трагічнага пераплятаецца з рамантычнай і мадэрнісцкай яго трактоўкай. Трагічнае ў беларускага паэта не суадносіцца з гераізмам дзеянняў, не звязана напрамую з антаганістычным падзелам грамадства. У аснове трагічнага У.Жылкі – яго мадэрнісцкае асэнсаванне: сумненні, пакуты, адчай звычайнага чалавека, якому м’жволі даводзіцца жыць пад цяжарам рэчаіснасці. У сапраўднасці – гэта трагедыя штодзённасці, жыццёвага кону, лёсу, якому вымушаны супрацьстаяць літаратурны герой. І калі І.Волькер прайшоў уласную эвалюцыю ад экспрэсіўнізму да неарэалізму, У.Жылка заставаўся ў палоне экспрэсіўністычных тэндэнцый. Беларускі паэт цягнуўся да прыгажосці, да незвычайнага, узорнага, нават ілюзорнага, і адначасова адмаўляў штодзённае, грубае і агіднае.

Аднак беларускі паэт не ішоў “слепа” за мадэрнісцкім рухам, які быў шырока прадстаўлены ў тагачаснай Чэхаславакіі. Творчае ўзаемадзеянне мела “выбарчы” характар, У.Жылка адшукваў тэмы, вобразы і формы, якія былі адэкватныя ўласнаму мастацкаму і філасофскаму светабачанню.

Літаратура

1. *Неупокоева И.Г.* Проблемы взаимодействия современных литератур. (Три очерка). – Москва, 1963. – 226с.
2. *Шерлашова С.А.* Иржи Волькер и новые пути чешской поэзии XX века. – Москва, 1965. – 89 с.
3. *Бушмин А.С.* Межлитературные связи и преемственность – закономерность литературного развития // Литературные связи и литературный процесс. Из опыта славянских литератур [Сб.ст]. – Москва, 1986. – 350с.
4. *Максімовіч В.А.* Эстэтычныя пошукі ў беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя: Дапаможнік для студэнтаў філфакаў ВНУ. – Мн, 2000. – 351с.